

Piotr Fik

Samorząd adwokacki w ochronie praw obywateli

Istnienie samorządu adwokackiego jako przykładu niezależnej, samorządnej organizacji zrzeszającej adwokatów i aplikantów adwokackich działających na terenie danego kraju, zapewniającej w swych strukturach i regulacjach prawnych ideę samorządności, a także elementu dyscyplinującego w postaci niezależnych sądów dyscyplinarnych strzegących przestrzegania etyki zawodowej świadczyło zawsze o rozwoju danego kraju oraz o jego kulturze prawnej. Samorząd adwokacki od 1918 roku, po odzyskaniu przez Polskę niepodległości poprzez lata międzywojenne, II wojnę światową, lata komunizmu, a od 1989 roku, czyli od momentu przemian ustrojowych, aż do chwili obecnej, odgrywa znaczącą rolę w zapewnieniu ochrony praw obywateli. Dążenie do zapewnienia ochrony praw obywateli nie przejawia się jedynie przez wypełnianie szczególnej roli jaką mają członkowie palestry, czyli świadczenia pomocy prawnej tak pozasądowej jak i sądowej.

Słowo „adwokat” pochodzi od łacińskiego słowa *advocatus*, które wywodzi się z kolei od *advocare*, czyli prośby o pomoc. Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej Joanna Agacka-Indecka pisała „*Advocare* to dla nas zawsze wezwanie na pomoc...”. Realizacja tej prośby do dnia dzisiejszego stanowi fundament rozważań o adwokaturze. Bez potrzebujących, często osób pokrzywdzonych, nie byłoby adwokatów. To dla tych osób powstała instytucja odrębnego, samodzielnego i wolnego zawodu adwokata. Wyjątkowa rola samorządu adwokackiego w zapewnieniu ochrony praw obywateli przejawia się również w istnieniu elementu dyscyplinującego samych adwokatów – samorządowego sądownictwa dyscyplinarnego. Ideą samorządu zawodowego zawsze było i jest zapewnienie i utrzymanie jak najlepszego poziomu pomocy prawnej świadczonej przez członków adwokatury – adwokatów oraz aplikantów adwokackich. Stworzenie i zapewnienie dostępu obywatelom (jako stronom postępowania) do sądownictwa dyscyplinarnego miało i ma na celu jak najefektywniejszą ochronę ich praw – w tym praw jakie zapewnia im Konstytucja RP. W interesie społeczeństwa członkowie Pale-

stry podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godności zawodu, a także za naruszenie obowiązków zawodowych. Funkcjonujące sądownictwo dyscyplinarne stanowi barierę ochronną nie dla adwokatów, lecz klientów. Jak się słusznie wskazuje, rola etyki adwokackiej wynika głównie z dużego znaczenia społecznego zawodu adwokata. Biorąc pod uwagę aktywny udział w obrocie prawnym, adwokaci w znacznym stopniu mogą współtworzyć w społeczeństwie warunki do istnienia praworządności i moralności¹.

W Polsce po okresie rozbiorów, w 1918 roku nastąpił początek rozwoju jednolitej dla całego kraju adwokatury. Zwieńczeniem prac Komisji Organizacji Adwokatury było wydanie Statutu Tymczasowego Palestry Państwa Polskiego. Nastąpiło to mocą Dekretu Naczelnika Państwa z dnia 24 grudnia 1918 r. w przedmiocie statutu tymczasowego Palestry Państwa Polskiego². Naczelną zasadą przyjętą w Statucie Tymczasowym było zorganizowanie adwokatury na zasadach szerokiego samorządu adwokackiego. Zasada samorządu stanowiła podstawę organizacji adwokatury, a jej uzupełnieniem były kolejne zasady, do których zaliczano wolność i niezależność palestry oraz zasadę wpisu i wyłączności³. Już w Statucie zdecydowano się na powołanie elementu dyscyplinującego w postaci sądu dyscyplinarnego, którego rolę pełniła sama rada adwokacka. Zakres odpowiedzialności dyscyplinarnej członków adwokatury obejmował wszelkie wykroczenia przeciw obowiązkom zawodowym, jak również przypadki naruszenia zasad honoru i godności stanu adwokackiego.

Kolejnym aktem normatywnym określającym ustrój adwokatury na terenie RP było rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 7 października 1932 r. Prawo o ustroju adwokatury⁴. Zmiany wprowadzone rozporządzeniem objęły również postępowanie dyscyplinarne. Wyodrębniono z rady adwokackiej samodzielny ustrojowo organ, jakim był sąd dyscyplinarny. Nadto w nowym prawie rozbudowano dział regulujący tryb postępowania dyscyplinarnego. Kolejnymi aktami normatywnymi regulującymi ustrój palestry (jak również samego postępowania dyscyplinarnego) była ustawa z 4 maja 1938 r. Prawo o ustroju adwokatury⁵, a po wojnie ustawa z dnia 27 czerwca 1950 r. o ustroju adwokatury oraz jej znacząca nowelizacja z dnia 29 listopada 1956 r.⁶

Najważniejszym aktem normatywnym w chwili obecnej regulującym ustrój adwokatury jest ustawa z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze⁷. Niniejszy akt zawiera szereg regulacji określających ustrój, organy oraz działanie adwoka-

¹ R. Tokarczyk, *Etyka prawnicza*, Warszawa 2007, s. 160.

² Ogłoszony w *Dzienniku Praw Państwa Polskiego* z 30.12.1918 r., nr 22, poz. 75.

³ A. Redzik, T. Kotliński, *Historia Adwokatury*, Warszawa 2012, s. 186.

⁴ Dz.U. 1932, nr 86, poz. 733.

⁵ Dz.U. 1938, nr 33, poz. 289.

⁶ Dz.U. 1956, nr 54, poz. 248.

⁷ T.j. Dz.U. z 2014, poz. 635, ze zm..

tury w Polsce. Ustawa – Prawo o adwokaturze reguluje zasady funkcjonowania adwokatury, wskazując cele, do jakich została powołana. Wśród nich należy przede wszystkim wymienić udzielanie pomocy prawnej, współdziałanie w ochronie praw i wolności obywatelskich oraz w kształtowaniu i stosowaniu prawa. Ustawa zawiera regulacje dotyczące świadczenia usług adwokackich, określając jednocześnie zamknięty katalog form wykonywania zawodu. Akt prawny definiuje zawód adwokata jako świadczenie pomocy prawnej, a w szczególności udzielanie porad prawnych, sporządzanie opinii prawnych, opracowywanie projektów aktów prawnych oraz występowanie przed sądami i urzędami. W praktyce aktywność adwokacka przejawia się w wielu dziedzinach życia społecznego i znacznie rozbudowuje ustawową definicję. Jako naczelny organ zajmujący się organizacją adwokatury ustanawia Naczelną Radę Adwokacką. Omawiana ustawa, w dziale VII zatytułowanym „Odpowiedzialność dyscyplinarna” zawiera regulacje dotyczące postępowania dyscyplinarnego wobec członków adwokatury – adwokatów oraz aplikantów adwokackich. Już art. 80 wskazanego aktu nakreśla zakres odpowiedzialności stanowiąc, że adwokaci i aplikanci adwokaccy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godności zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych, a adwokaci również za niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia. Przesłanki z pkt 1-3 art. 80 mają charakter blankietowy, to znaczy, że samodzielnie nie pozwalają na ustalenie, czy określony czyn wypełnia ustawowe znamiona przewinienia dyscyplinarnego. W związku z powyższym dla ustalenia odpowiedzialności dyscyplinarnej niezbędne jest wskazanie jednej z przesłanek blankietowych uzupełnionej o normę konkretyzującą. Normami takimi są m.in.: przepisy prawa materialnego lub procesowego zawarte w powszechnie obowiązujących aktach prawnych, zasady wymienione w Uchwale nr 2/XVIII/98 Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 10 października 1998 r. Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej)⁸, a także zawarte w uchwałach władz samorządu adwokackiego, w orzecznictwie dyscyplinarnym oraz w normach zwyczajowych przyjętych przez środowisko adwokackie. Zasady etyki adwokackiej wynikają z norm etycznych przystosowanych do zawodu adwokata. Naruszeniem godności zawodu adwokackiego jest takie postępowanie adwokata, które mogłoby go poniżyć w opinii publicznej lub podważyć zaufanie do zawodu, konkretne obowiązki, określone w Kodeksie etyki adwokackiej lub w innej wewnętrznej regulacji korporacyjnej, bądź wynikające z historycznie ukształtowanego zwyczaju, potwierdzonego jednolitą, konsekwentną linią orzecznictwa sądów dyscyplinarnych⁹. Wskazać należy, że adwokaci i aplikanci adwokaccy ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną za czyny

⁸ Obwieszczenie Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z 13 grudnia 2005 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej).

⁹ M. Gawryluk, *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Warszawa 2012, Lexis/el. 2014.

polegające na uchybieniu etyce i naruszeniu godności zawodu zarówno podczas działalności zawodowej, publicznej, jak i w życiu prywatnym. W orzecznictwie dyscyplinarnym stosowana jest zasada, że adwokat, działając nawet we własnej sprawie, powinien przestrzegać wszelkich zasad i zwyczajów obowiązujących go w toku czynności zawodowych¹⁰.

Ustawa prawo o advokaturze w art. 81 przewiduje szereg kar, jakimi może zostać ukarany członek Palestry za postępowanie sprzeczne z prawem lub zasadami etyki zawodowej, w tym postępowanie naruszające prawa innych obywateli. Katalog kar dyscyplinarnych jest następujący: upomnienie, nagana, kara pieniężna, zawieszenie w czynnościach zawodowych na czas od trzech miesięcy do pięciu lat, wydalenie z advokatury. Wskazać należy, że orzeczenie sądu dyscyplinarnego powinno należycie uwzględniać doniosłość wszystkich przesłanek wymiaru kary dyscyplinarnej, będących instrumentem służącym także ochronie publicznego zaufania do zawodu adwokata i osób, które go wykonują. Zaufanie to może zapewnić tylko godne wykonywanie przez adwokata obowiązków zawodowych, w sposób zgodny zarówno z prawem, jak i z obowiązującymi w środowisku zasadami etyki zawodowej¹¹. Wskazać należy na treść regulacji art. 85 Prawa o advokaturze stanowiącej, że postępowanie dyscyplinarne toczy się niezależnie od postępowania karnego o ten sam czyn, może być jednak zawieszone do czasu ukończenia postępowania karnego. Sąd dyscyplinarny jest w zakresie orzekania niezawisły (art. 89 ust. 1), rozstrzyga samodzielnie nasuwające się zagadnienia prawne i orzeka na mocy przekonania opartego na swobodnej ocenie całokształtu dowodów, uwzględniając okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego (art. 89 ust. 2). Treść art. 88a stanowi, że od orzeczeń i postanowień kończących postępowanie dyscyplinarne odwołanie przysługuje stronom oraz Ministrowi Sprawiedliwości w terminie 14 dni od dnia doręczenia odpisu orzeczenia albo postanowienia, wraz z uzasadnieniem oraz pouczeniem o terminie i trybie wniesienia odwołania. Przepis określa prawo zaskarżenia rozstrzygnięć kończących postępowania dyscyplinarne, tj. orzeczeń i postanowień, przyznając w tym zakresie legitymację stronom i Ministrowi Sprawiedliwości. 14-dniowy termin do zaskarżenia biegnie od dnia doręczenia odpisu orzeczenia albo postanowienia, wraz z uzasadnieniem oraz pouczeniem o terminie i trybie wniesienia odwołania. Jest to termin zawity. Uprawnienie Ministra Sprawiedliwości z art. 88a jest jednym z elementów nadzoru, jaki wykonuje nad działalnością samorządu zawodowego advokatury. Swego rodzaju nadzorcza kompetencja Ministra Sprawiedliwości wskazuje, że ochrona praw obywateli odbywa się na dwóch płaszczyznach – oprócz samorządowego ma również wymiar państwowy. Wskazać należy, że sąd dyscyplinarny nie jest właściwy do rozstrzygania o odpowiedzialności cywilnoprawnej adwokata wobec klienta, lecz ze

¹⁰ Orzeczenie Sądu Najwyższego z 22 grudnia 1962 r., „Palestra” 1962, nr 4, s. 74.

¹¹ Postanowienie SN z 1 kwietnia 2004 r., SDI 14/04, LexPolonica nr 2466119.

względem na zasadę samodzielności jurysdykcyjnej tego sądu poza zakresem jego kompetencji nie będzie leżało ustalenie, iż zachowanie obwinionego stanowiło niewywiązywanie się bądź też nienależyte wywiązanie się z zobowiązania powstałego na skutek stosunku zlecenia, powstałego pomiędzy nim a klientem, i że zachowanie to wyczerpuje znamiona przewinienia dyscyplinarnego¹².

Postępowanie przed sądem dyscyplinarnym oparte jest na zasadzie skargowości. Podstawą wszczęcia postępowania sądowego jest żądanie uprawnionego oskarżyciela, jakim jest rzecznik dyscyplinarny. Sąd może wszcząć postępowanie dopiero wskutek skargi rzecznika dyscyplinarnego. Złożenie takiej skargi zobowiązuje sąd dyscyplinarny do wszczęcia postępowania. Sąd nie może działać z urzędu i prowadzić sprawy bez skargi uprawnionego oskarżyciela. Konsekwencją zasady skargowości jest związanie sądu dyscyplinarnego granicami podmiotowymi i przedmiotowymi wniosku. Postępowanie sądowe ogranicza się do osoby objętej wnioskiem i zdarzenia będącego przedmiotem zarzutu. Natomiast na etapie dochodzenia w razie ujawnienia innego czynu podlegającego ściganiu dyscyplinarnemu rzecznik obejmuje ten czyn dochodzeniem, zawiadamiając o tym obwinionego¹³. Zasada skargowości obowiązuje nie tylko w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym izby adwokackiej, ale również przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym jako sądem II instancji, który prowadzi postępowanie po wpłynięciu odwołania. Cofnięcie odwołania po rozpoczęciu rozprawy przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym nie wiąże sądu (art. 95g). Zaznaczyć należy, że konsekwencją zasady skargowości jest związanie sądu dyscyplinarnego granicami podmiotowymi i przedmiotowymi wniosku. Postępowanie sądowe ogranicza się do osoby objętej wnioskiem i zdarzenia będącego przedmiotem zarzutu. Niedopuszczalne jest przypisanie adwokatowi obwinionemu w postępowaniu dyscyplinarnym czynu nieobjętego oskarżeniem¹⁴. Natomiast na etapie dochodzenia, w razie ujawnienia innego czynu podlegającego ściganiu dyscyplinarnemu, rzecznik obejmuje ten czyn dochodzeniem, zawiadamiając o tym obwinionego. Omawiany akt normatywny zawiera również regulacje ustrojowe dotyczące postępowania dyscyplinarnego. Art. 91 stanowi, że w sprawach dyscyplinarnych orzekają: sąd dyscyplinarny izby adwokackiej, Wyższy Sąd Dyscyplinarny.

Sąd dyscyplinarny izby adwokackiej rozpoznaje wszystkie sprawy jako sąd pierwszej instancji. Wyższy Sąd Dyscyplinarny rozpoznaje: jako sąd drugiej instancji sprawy rozpoznawane w pierwszej instancji przez sądy dyscyplinarne izb adwokackich, jako sąd pierwszej instancji sprawy dyscyplinarne członków Naczelnej Rady Adwokackiej i okręgowych rad adwokackich, inne sprawy przewidziane przepisami ustawy. Pamiętać należy, że sądy dyscyplinarne nie są powołane do orzekania w sprawie odszkodowań za szkody wyrządzone przez adwokatów

¹² Wyrok SN z 4 czerwca 2007 r., SDI 8/07, OSNKW 2007, nr 10, poz. 72.

¹³ M. Gawryluk, Prawo..., Lexis/el.2014.

¹⁴ Wyrok SN z 5 stycznia 2001 r., III SZ 9/00, LexPolonica nr 352403.

wyniku nienależytego wykonywania obowiązków pełnomocnika¹⁵. Przepisy art. 91a-91d regulują postępowanie kasacyjne w sprawie orzeczenia wydanego przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w II instancji. Przepisy wprowadzone zostały do ustawy korporacyjnej ustawą z dnia 16 marca 2000 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze¹⁶. Poprzednio obowiązywał model rewizji nadzwyczajnej, którą wnieść mogli wyłącznie Minister Sprawiedliwości lub Prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej, i to wyłącznie z powodu rażącego naruszenia przepisów prawa lub oczywistej niesłuszności orzeczenia. Kasacja od orzeczenia wydanego przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w II instancji jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Prawo do jej wniesienia przysługuje: stronom, Ministrowi Sprawiedliwości, Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Prezesowi Naczelnej Rady Adwokackiej.

Zakres podmiotowy postępowania dyscyplinarnego określony został w art. 93 Prawa o adwokaturze. Stronami w postępowaniu dyscyplinarnym są oskarżyciel, obwiniony i pokrzywdzony. Oskarżycielem w postępowaniu jest rzecznik dyscyplinarny. Obwinionym jest adwokat lub aplikant adwokacki, przeciwko któremu toczy się postępowanie dyscyplinarne. Pokrzywdzonym jest osoba, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone postępowaniem adwokata lub aplikanta adwokackiego. Istotnym elementem definicji pokrzywdzonego jest „bezpośredniość” naruszenia dobra prawnego, która również występuje w wypadku pokrzywdzonego w postępowaniu karnym. W. Daszkiewicz twierdzi, że „bezpośredniość (...)” zachodzi, gdy pomiędzy czynem zawierającym przedmiotowe znamiona przestępstwa a naruszeniem lub zagrożeniem dobra danego podmiotu nie ma ogniw pośrednich, tzn. gdy czyn uderza wprost w jego dobro, nie jest natomiast konieczne, by szkoda nastąpiła lub mogła nastąpić w stanie majątkowym już istniejącym w chwili popełnienia przestępstwa, może to być także pozbawienie korzyści, która miała być dopiero osiągnięta, korzyści spodziewanej¹⁷. Dobrem naruszonym lub zagrożonym może być zarówno dobro materialne, majątkowe, jak i osobiste, np. życie, zdrowie, nietykalność cielesna, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska itd. Nie należy więc utożsamiać pokrzywdzenia przestępstwem z poniesieniem szkody majątkowej.

Rozstrzygnięcia sądu dyscyplinarnego można podzielić na dwa rodzaje: orzeczenia i postanowienia. Termin „orzeczenia” nie stanowi zbiorczego określenia wszelkich rozstrzygnięć, jakie podejmują sądy dyscyplinarne, a określa formę rozstrzygnięć, jakie podejmują sądy dyscyplinarne po przeprowadzeniu rozprawy¹⁸. Przepis art. 95a reguluje tzw. jawność zewnętrzną rozprawy przed sądem dyscyplinarnym (dla ogółu społeczeństwa), nie dotyczy natomiast tzw. jawności wewnętrznej (odnoszącej się do uczestników i stron postępowania). Regulacja stanowi, że

¹⁵ Orzeczenie WSD z 17 marca 2007 r., WSD 88/06, www.wsd.adwokatura.pl.

¹⁶ Dz.U. z 2000 r. nr 39, poz. 439.

¹⁷ W. Daszkiewicz, *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, t. I, Bydgoszcz 1999, s. 212.

¹⁸ Postanowienie SN z 8 października 2010 r., SDI 21/10, LexPolonica nr 3038022.

rozprawa przed sądem dyscyplinarnym jest jawna, chyba że jawność rozprawy zagraża ujawnieniu tajemnicy adwokackiej albo zachodzą inne wymagane przepisami prawa przyczyny wyłączenia jawności. Wskazać należy treść art. 95b stanowiącego, że Ministrowi Sprawiedliwości oraz osobom przez niego upoważnionym przysługuje w każdym stadium postępowania prawo wglądu do akt i żądania informacji o wynikach postępowania dyscyplinarnego, jak również prawo żądania prawomocnych orzeczeń dyscyplinarnych wraz z aktami sprawy. Komentowany przepis zawiera uprawnienie kontrolne Ministra Sprawiedliwości, wyrażające się w możliwości zapoznania się z aktami postępowania dyscyplinarnego na każdym etapie tego postępowania. W toku postępowania Minister Sprawiedliwości może również żądać od organu prowadzącego informacji o wynikach postępowania dyscyplinarnego. Po zakończeniu postępowania dyscyplinarnego Minister Sprawiedliwości jest uprawniony do żądania prawomocnych orzeczeń dyscyplinarnych wraz z aktami sprawy.

Omawiana regulacja wskazuje już na wspomniany wcześniej dwupłaszczyznowy charakter postępowania dyscyplinarnego, samorządowy oraz państwowy (poprzez kontrolne uprawnienia Ministra Sprawiedliwości). Taka konstrukcja postępowania dyscyplinarnego ma zapewnić jak najlepszą ochronę praw obywateli, a w przypadku naruszenia prawa przez członków palestry pociągnięcie ich do korporacyjnej odpowiedzialności. Regulacja art. 95c wskazuje na etapy postępowania dyscyplinarnego i stanowi, że postępowanie dyscyplinarne obejmuje: dochodzenie, postępowanie przed sądem dyscyplinarnym, postępowanie wykonawcze. Wskazać należy, że dochodzenie prowadzi rzecznik dyscyplinarny izby adwokackiej. Jeżeli wiadomość o przewinieniu dyscyplinarnym dotyczy członka organu adwokatury lub organu izby adwokackiej, rzecznik właściwej rady adwokackiej niezwłocznie przekaze sprawę rzecznikowi dyscyplinarnemu Naczelnej Rady Adwokackiej. Rzecznik Dyscyplinarny Naczelnej Rady Adwokackiej przekazaną mu sprawę członka organu adwokatury lub organu izby adwokackiej z wyjątkiem Prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej, członków Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej, Prezesa Wyższego Sądu Dyscyplinarnego i Przewodniczącego Wyższej Komisji Rewizyjnej może przekazać rzecznikowi dyscyplinarnemu rady adwokackiej innej niż ta, której członkiem jest adwokat, którego dotyczy sprawa. Dochodzenie polega na wszechstronnym zbadaniu okoliczności sprawy oraz na zebraniu i zabezpieczeniu dowodów, a jego celem jest ustalenie, czy doszło do popełnienia przez adwokata przewinienia dyscyplinarnego oraz czy istnieje dostateczna podstawa do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego (aktu oskarżenia). Rzecznik dyscyplinarny wszczyna dochodzenie na skutek: zawiadomienia o popełnieniu przewinienia, uchwały okręgowej rady adwokackiej, polecenia Ministra Sprawiedliwości, polecenia Rzecznika Dyscyplinarnego Naczelnej Rady Adwokackiej. Rzecznik dyscyplinarny może także wszcząć dochodzenie z urzędu. Rzecznik po przeprowadzonym dochodzeniu sporządza wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego i przekazuje go wraz z aktami do sądu dyscyplinarnego lub kieruje wniosek o ukaranie do dziekana (w sytuacji gdy uznaje za wystarczające upomnienie obwinionego). Postępowania-

nie przed sądem dyscyplinarnym jest dwuinstancyjne (art. 91). Wykonywanie prawomocnych orzeczeń sądowych i dyscyplinarnych należy do rady. Art. 95n. stanowi, że w sprawach nieuregulowanych w regulacjach prawa o adwokaturze stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Pamiętać należy, że ustawa – Prawo o adwokaturze uchwalona została 26 maja 1982 r. Do dnia dzisiejszego wielokrotnie była nowelizowana. Zmiana ustroju państwa, rozwój prywatnej inicjatywy gospodarczej i znaczny wzrost świadomości prawnej społeczeństwa zmusił ustawodawcę do wprowadzenia istotnych zmian w pierwotnym tekście aktu prawnego. Zmieniana ustawa w wielu wypadkach znacznie różni się od pierwotnych założeń, powodując niekiedy istotne odstępstwa od spójności tekstu prawnego. Obecnie istniejący tekst aktu prawnego charakteryzuje się kompilacją przepisów ogólnych, mających charakter zasad funkcjonowania zawodu adwokata, i szczególnych, niekiedy wręcz norm kazuistycznych. Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z 1 grudnia 2009 r.¹⁹ zaznaczył, że przedmiotem kompetencji nadzorczych i kontrolnych Ministra Sprawiedliwości nie jest sprawowanie pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu adwokata, o której mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Piecza ta sprawowana jest przez samą adwokaturę na trzech płaszczyznach – kontrolnej, uchwałodawczej i dyscyplinarnej. W ramach każdej z nich pewne kompetencje przyznano Ministrowi Sprawiedliwości. Kompetencje te powinny być wykonywane tylko w niezbędnym zakresie, co wynika z niezależności przypisywanej przedstawicielom tzw. wolnych zawodów i samorządom zawodowym, które ich reprezentują.

Wśród wyzwań, z jakimi nie od dziś zmierza się samorząd adwokacki, na pierwszy plan wysuwa się przygotowanie zawodowe i samokształcenie adwokatów oraz sprawne, dobrze funkcjonujące sądownictwo dyscyplinarne. Aplikacja adwokacka słusznie jest postrzegana przez samorząd jako podstawowa i najlepsza droga do uzyskania tytułu zawodowego adwokata. Znaczny wzrost liczby aplikantów stawia przed samorządem zawodowym obowiązek utrzymania wysokiego poziomu przygotowania zawodowego, który nie kończy się złożeniem egzaminu adwokackiego, a dopiero rozpoczyna samodzielną drogę do rozwoju zawodowego. Współczesny adwokat, aby sprostać wyzwaniom, jakie czekają go na wolnym rynku, musi ustawicznie podnosić swoje kwalifikacje. Obecne czasy wymagają aktywnego udziału adwokatury i jej członków w kształtowaniu i stosowaniu prawa, a także w wielu innych dziedzinach w różny sposób związanych z prawem. Służyć temu ma wolna, niezależna i profesjonalna adwokatura. Cechy te, wydawałoby się oczywiste, wciąż są przedmiotem dyskusji i podejmowanych niekiedy prób ograniczenia, przywołanej na początku, prośby o pomoc. Przyszłe regulacje funkcjonowania samorządu zawodowego adwokatów i świadczenia przez jego członków pomocy prawnej powinny opierać się na bogatej i spraw-

¹⁹ Wyrok TK z 1 grudnia 2009 r., K. 4/2008, OTK-A ZU 2009, nr 11, poz. 162.

dzonej tradycji, jaką adwokatura wypracowywała przez wiele lat. Z dorobku tego warto przede wszystkim wskazać ochronę tajemnicy zawodowej, niezależność adwokata, organizowanie przez samorząd szkolenia aplikantów adwokackich, doskonalenie zawodowe adwokatów, dbałość o przestrzeganie zasad etyki zawodowej i niezależne sądownictwo dyscyplinarne. Nagannie należy ocenić wszelkie próby ograniczenia samorządności i niezależności sądownictwa dyscyplinarnego przez formacje polityczne i dążenie do swego rodzaju zawłaszczenia i w najgorszym przypadku upolitycznienia tegoż charakterystycznego elementu wolnej i niezależnej adwokatury. *Advocare* powinno przyświecać wszystkim, którzy kształtują i stosują prawo, by nie zapomnieć, czemu służy zawód adwokata.

Streszczenie

Przedmiotowy artykuł porusza relatywnie ważną zarówno z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia, kwestię roli adwokatów w ochronie praw obywateli. Autor porusza kwestię regulacji dotyczących adwokackiego sądownictwa dyscyplinarnego, wskazując liczne wątpliwości i obawy, różne poglądy doktryny oraz orzecznictwa, a także prezentuje swój pogląd. Autor w opracowaniu stara się omówić materialnoprawne podstawy regulacji oraz konsekwencje zmian prawa polskiego.

Słowa kluczowe: adwokat, obywatel, ochrona prawna, samorząd zawodowy, izba adwokacka.

Summary

The present article moves relatively important both – from a theoretical and practical point of view, issues of the role of lawyers in protecting the rights of citizens. The author discusses the issue of regulation of the attorney disciplinary judiciary, indicating a number of doubts and fears, different views of doctrine and jurisprudence and presents his own view on this issue. By study seeks to discuss the substantive basis adjustment and the consequences of changes in Polish law.

Keywords: lawyer, citizen, legal protection, bar association, bar council.

Bibliografia:

1. W. Daszkiewicz, *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne, t. I*, Bydgoszcz 1999.
2. M. Gawryluk, *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Warszawa 2012.
3. A. Redzik, T. Kotliński, *Historia Adwokatury*, Warszawa 2012.
4. R. Tokarczyk, *Etyka prawnicza*, Warszawa 2007.